

Lausunto jätelain muuttamista koskevasta hallituksen esitysluonnoksesta

Kaupunginhallitus 25.03.2024 § 101
1909/14.06/2024

Valmistelijat / lisätiedot:
ympäristöpäällikkö Saija Pöntinen, puh. 044 718 5066
ympäristöjohtaja Tanja Ahonen, puh. 044 718 2141
etunimi.sukunimi(at)kuopio.fi

Päätösehdotus

kaupunginjohtaja Soile Lahti

Kuopion kaupunginhallitus antaa jätelain muuttamista koskevasta hallituksen esitysluonnoksesta jäljempänä esitetyn lausunnon ympäristöministeriölle.

Päätös

Kaupunginhallitus hyväksyi yksimielisesti kaupunginjohtajan päätösehdotuksen.

Selostus

Ympäristöministeriössä on valmisteltu luonnos hallituksen esitykseksi laiksi jätelain muuttamisesta. Keskeisin esitetty muutos koskee kunnan vastuun rajaamista jätehuollossa. Yhdyskuntajätehuollon vastuunjako koskevia jätelain säännöksiä ehdotetaan muutettavaksi hallitusohjelman mukaisesti siten, että kunnille säädettyä vastuuta asumisjätehuollossa rajataan.

Tällä hetkellä kuntavastuulle kuuluu vakinaisessa asunnossa, vapaa-ajan asunnossa, asuntolassa ja muussa asumisessa syntyvä jäte sekä kunnallisessa hallinto- ja palvelutoiminnassa syntyvä yhdyskuntajäte. Kunnan vastuulle kuuluu myös sellainen liikehuoneistoissa syntyvä jäte, joka kerätään yhdessä em. jätteiden kanssa. Esityksen mukaan kunnan vastuulta poistuisi jatkossa sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluja tarjoavien asumisyksiköiden ja laitosasumisen yhteydessä syntyvän yhdyskuntajätteen jätehuolto. Kunnan jätehuollon järjestämistä vastuun rajaamisella kotitaloudessa ja vapaa-ajan asunnossa syntyvään jätteeseen tavoitellaan vastuunjaon selkeyttämistä jätteen haltijan ja kunnan välillä.

Kunnan vastuu jätehuollossa on muuttunut 2000-luvulla jo useasti. Viimeisimpinä muutoksina kunnan vastuulta poistettiin sosiaali-, terveys- ja koulutuspalveluissa syntyvä yhdyskuntajäte sekä julkisessa hallinto- ja palvelutoiminnassa syntyvä muu yhdyskuntajäte kunnan oman hallinto- ja palvelutoiminnan jätettä lukuun ottamatta. Lisäksi hyvinvointialueuudistuksen yhteydessä kunnan hallinto- ja palvelutoiminnaksi luokiteltuja sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköitä siirtyi hyvinvointialueille, ja vuoden 2025 loppuun kestävä siirtymäajan jälkeen nämä yksiköt ovat siirtymässä pois kunnan jätehuollon järjestämistä vastuulta.

Ympäristöministeriön lausuntopyyntö ja luonnos hallituksen esitykseksi on Lausuntopalvelu-verkkosivuilla: [Lausuntopalvelu - Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi jätelain muuttamisesta](#). Myös lausunnot viedään tähän palveluun.

Lausunto

Kuopion kaupunki on sitoutunut kunnianhimoisiin jätteenkäyttöön ja kierrätykseen koskeviin tavoitteisiin. Kaupunki on tehnyt jo pitkään jätehuollon kehittämistyötä hyvässä yhteistyössä yli maakuntarajojen 14 muun kunnan ja alueen muiden toimijoiden kanssa. Kaupungin ympäristö- ja jättopoliittisten

tavoitteiden tehokas täytäntöönpano edellyttää kunnan riittävän vahvaa asemaa jätehuollossa. Toistuvat kavennukset kunnan jätehuollon järjestämisvastuuseen ovat ongelmallisia pitkäkestoisen ja tuloksellisen jätehuollon kehittämisen näkökulmasta. Jatkuvilla kuntavastuun supistuksilla myös vaarannetaan kuntien jätehuoltoon tekemät pitkäikäiset investoinnit saattamalla ne osin turhiksi, mistä kustannukset kantavat kunnat ja niiden asukkaat. Koska lainsäädäntömuutoksia on hankalaa ennakoida, vaikeutetaan myös tulevia investointeja.

Kunnat käyttävät aktiivisesti eri ohjauskeinoja (mm. jätehuoltomääräykset, jätetaksa ja jäteneuvonta) jätelain etusijajärjestyksen mukaisen jätehuollon edistämiseen kunnan jätehuoltovastuulla olevilla kiinteistöillä. Kunnallisella jätehuoltoviranomaisella on kattavat rekisterit kunnallisen jätehuollon piiriin kuuluvista kiinteistöistä, joiden palvelujen määräysten mukaisuutta seurataan tehokkaasti. Jätteiden erilliskeräys voidaan myös toimeenpanna näillä kiinteistöillä ilman valvontaviranomaisten toimenpiteitä ja raskaita hallintopakkoprosesseja. Kun kunnan vastuulta poistuu toimintoja, kunnilla ei ole enää mahdollisuutta ohjata yhdyskuntajätehuollon toteuttamista näillä kiinteistöillä, eivätkä ne ole enää kattavasti keskitetyssä rekisterissä ja seurannassa.

Kun ajatellaan kunnallisten jätehuoltopalvelujen kokonaisuutta, on yhdenvertaisuuden näkökulmasta ongelmallista jakaa kunnan asukkaita kahteen eri luokkaan riippuen siitä, missä he asuvat. Tähän saakka kaikki asukkaat ovat voineet käyttää laajasti kunnallisia jätehuoltopalveluja: sekajätteen ja kierrätettävien jätteiden keräyksen lisäksi käytettävissä on ollut mm. jäteneuvonta, vaarallisten jätteiden (ml. lääkejätteiden) keräyspalvelut, poistotekstiilien keräys ja lajitteluasemapalvelut. Jätelakiehdotus jättää täysin huomioimatta nämä palvelut ja niiden yhdenvertaisen saatavuuden kaikille asukkaille. Muutoksen myötä osa asukkaista jää näiden jätehuollon perusmaksuilla rahoitettavien palveluiden ulkopuolelle. Ongelmallista on sekin, jos nämä asukkaat käyttävät tosiasiasa näitä palveluja edelleen, mutta palvelut katetaan muiden asukkaiden maksamilla maksuilla. Jätelain mukaisestihan kaikki jätehuollon palvelut on katettava jätemaksuilla.

Jätelaissa käytetään asumisessa syntyvän jätteen käsitettä myös muualla kuin niissä säännöksissä, joita nyt ehdotetaan muutettaviksi. Lakimuutoksen esitöistä ei käy ilmi, miten käsitettä näissä säännöksissä jatkossa tulkitaan eli tarkoitetaanko kaikkea asumisessa syntyvää jätettä vai ainoastaan kotitaloudessa ja vapaa-ajan asunnossa syntyvää jätettä. Kunnan vastuulle on esimerkiksi säädetty asumisessa syntyvän vaarallisen jätteen vastaanotto ja käsittely, eikä tähän säännökseen ole esitetty muutosta. Tästä saattaa syntyä käsitys, että vaarallisen jätteen jätehuoltoa koskeva vastuu ulottuu kaikkeen asumiseen, vaikka laitosasumisen muut yhdyskuntajätteet rajataan kuntavastuun ulkopuolelle.

Jätelain muutosesityksessä tuodaan esille, että muutoksen myötä hyvinvointialueet ja sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja tarjoavat yksityiset yritykset voisivat jatkossa nykyistä paremmin hankkia yksiköidensä jätehuollon yhdeltä yritykseltä ns. yhden luukun palveluna sen sijaan, että osa yksikössä syntyvän jätteen jätehuollosta olisi edelleen kunnan vastuulla. Kuopion kaupunki huomauttaa, että tällä hetkelläkin yksikkökohtaisesti palvelun on voinut saada yhdeltä toimijalta eli kunnalliselta jätelyhtiöltä. Kun kiinteistöillä on asumista, jätelain mukaisesti kunta vastaa myös kiinteistöillä syntyvästä muusta yhdyskuntajätteestä, kun jätteet kerätään yhdessä. Onkin hyvin tyypillistä, että

kunnalla on hoidossaan koko yhdyskuntajätehuollon kokonaisuus sosiaali- ja terveyspalveluja tarjoavissa asumisyksiköissä.

Hallituksen esitysluonnoksen mukaan jätehuollon vastuunjaon muuttaminen yhtenäistää tulkintakäytäntöjä ja vähentää tulkintoihin liittyvien epäselvyyksien selvittämisestä kunnille aiheutuvaa hallinnollista taakkaa. Kuopion kaupunki toteaa, että nykyinen lainsäädäntö ei ole aiheuttanut alueella sellaisia tulkintaristiriitoja, joita ehdotettu muutos selventäisi. Kun uusia rajoituksia tehdään, aiheutetaan uusia tulkintarajapintoja. Kaiken kaikkiaan nyt ehdotettu muutos jätelakiin ei vähennä käytännössä lainkaan kunnille aiheutuvaa hallinnollista taakkaa. Päinvastoin muutos aiheuttaa jälleen tarpeen muuttaa kunnallisia jätehuoltomääräyksiä, ohjeita ja käytäntöjä eli lisää hallinnollista työtä.

Jätelain muutosesityksessä on arvioitu riittämättömästi muutoksen vaikutukset kuntiin ja sen asukkaisiin. Huolestuttavaa on erityisesti se, että muutoksia jätelakiin tehdään jatkuvasti ilman, että on arvioitu muutosten vaikutuksia kokonaisuutena. Nyt tehtävä jätelain muutos saattaa vaikuttaa yksinään pieneltä. Kun otetaan huomioon, että se on osa jatkuvaa muutosten sarjaa, jolla kavennetaan kunnan vastuuta ja toimintamahdollisuuksia jätehuollossa, sen merkitys on suurempi.

Kuopion kaupunki katsoo, että jätelakiin ei tulisi tehdä esitettyä muutosta, vaan asumisen jätehuollon järjestämisen tulisi säilyä kattavasti kunnan vastuulla. Jätelain tulevassa uudistamisessa kuntien asemaa ja toimintamahdollisuuksia tulisi vahvistaa, jotta varmistetaan tehokas, alueellisesti kattava ja ympäristövastuullinen jätehuollon infrastruktuuri. Erityisesti pienille toimijoille kunnan järjestämä ja keskitetysti kilpailuttama jätehuolto laajoine kierrätysmahdollisuuksineen mahdollistaa etusijajärjestyksen mukaisen jätehuollon lisäksi palvelun saatavuuden ja vaivattomuuden. Kun kuntien jäteyhtiöt joka tapauksessa kilpailuttavat kuljetuspalvelut ja merkittävässä määrin myös jätteiden käsittelypalveluja yksityisiltä jätealan yrityksiltä, edistetään myös kilpailua ja alueellista yritystoiminnan kehittymistä.